

Stanowisko Zarządu Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski z 15 września 2021 roku

w sprawie usprawnienia realizacji programu „Czyste Powietrze”

Program Czyste Powietrze funkcjonuje od 19 września 2018 i jego podstawowym celem jest zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza poprzez likwidację i wyłączenie z funkcjonowania 3 mln piecy niskiej jakości (tzw. kopciuchów). Na ten ambitny cel przeznaczono 103 mld złotych, które są do dyspozycji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Ze względu na liczne sygnały oraz potrzebę przyspieszenia efektywności, program doczekał się już kilku istotnych zmian i modyfikacji. W poprzedniej wersji programu, procedury składania wniosków były skomplikowane i wnioskodawcy często sobie z nimi nie radzili. Od 1 lipca br. obowiązują najświeższe zmiany, które zakładają m.in. zwiększenie progów dochodowych w części drugiej programu (podwyższony poziom dofinansowania) oraz poszerzenie listy urzędzeń kwalifikujących się do dofinansowania o kotły na pellet o podwyższonym standardzie.

Istotnym elementem realizacji zadania, jest działanie w porozumieniu pomiędzy Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej a gminami w poszczególnych województwach. Tego rodzaju współpraca staje się powszechna (w Wielkopolsce porozumienie podpisało 198 na 226 gmin), ponieważ gmina wydaje się być najbardziej naturalnym „ośrodkiem” koordynacji dla wnioskodawców.

Pomimo podjęcia licznych działań wspierających realizację programu, efektywność realizacji pozostawia jeszcze duże pole do działania (na wyznaczony cel wydano ok. 3% środków, realizując 5% celu). Biorąc pod uwagę ów fakt, analizując jednocześnie zaangażowanie JST we wsparcie realizacji programu, proponujemy reorganizację programu jako zadanie zlecone dla JST i jego realizację na podstawie dotacji celowej.

Aktualnie program realizowany na podstawie porozumień między WFOŚiGW a gminami, należy ocenić jako nie do końca efektywny i w pewnym elementach budzący wątpliwości prawne. Pomimo przewidzianej gratyfikacji na poziomie 30 tys. złotych, jest ona zbyt mała, aby sfinansować np. zaangażowanie choćby połowy etatu. Inspektorzy gminni często zajmują się wsparciem składania wniosków w ramach innych zadań. W wypadku przyspieszenia realizacji działań, których należy spodziewać się w najbliższej przyszłości, brak możliwości pełniejszego zaangażowania może spowodować załamanie tego procesu.

Podjęcie działań na zasadzie zadania zleconego, poprawi efektywność działań, przy jednoczesnej transparentności i pełnej sprawozdawczości. Wiele gmin, bazując na lokalnych oczekiwaniach i potrzebach już od kilku lat realizuje własne programy dofinansowania wymiany nie ekologicznych piecy, w oparciu o własne budżety. Zainteresowanie jest olbrzymie i ze względu na ograniczenia finansowe (w małych gminach jest to budżet na poziomie 70.000 – 100.000 rocznie), chętnych jest więcej niż środków. Przykład ten pokazuje, iż gminy potrafią realizować takie działania indywidualnie, brakuje jedynie odpowiednich środków, aby skorzystać mogli wszyscy

zainteresowani. W opinii wielu samorządów, jedynie takie zmiany organizacyjne pozwolą na wydanie zaplanowanych środków w określonym czasie i osiągnięcie zaplanowanego celu.

Dla osiągnięcia efektu ekologicznego, program „Czyste Powietrze” powinien być również rozszerzony i na inne niż indywidualne i jednorodzinne nieruchomości. Na terenie naszego kraju znajduje się wiele nieruchomości wielorodzinnych wyposażonych w nie ekologiczne piece. Ponadto strona samorządowa oczekiwałaby zaangażowania środków zewnętrznych (z programu „Czyste Powietrze” lub innych) na wymianę kotłów w budynkach użyteczności publicznej, co również wpłynęłoby pozytywnie na jakość powietrza, którym oddychamy.

Z realizacją programu wiążą się również pewne uwarunkowania związane z jego dostępnością. Na krytyczną uwagę zasługuje wciąż dość długi i skomplikowany formularz, który musi wypełnić zainteresowany wnioskodawca. Warto byłoby rozważyć jego skrócenie do minimum (do nawet 2-3 stron), co znacznie ułatwi dotarcie do odbiorcy i zainteresowanie zaangażowanych. Ponadto warto rozważyć rezygnację z kryterium dochodowego, które eliminuje wielu potencjalnie zainteresowanych programem. W tym przypadku powinna dominować chęć zmiany nieefektywnego źródła ciepła, oparta na wysokiej świadomości ekologicznej właściciela, którą należy nagrodzić możliwością sięgnięcia po środki.

Samorządowcy lokalni podkreślają potrzebę realizacji wszelkich programów mających na celu eliminację nie ekologicznych źródeł ciepła. Biorąc pod uwagę indywidualne doświadczenia, chcemy zasygnalizować potrzebę zmian organizacyjnych i legislacyjnych a także pewnych kryteriów dostępności, które w naszej opinii pozwolą na osiągnięcie założonego celu istotnego dla tego i kolejnych pokoleń. Dotychczasowe rozwiązania stanowią swego rodzaju półśrodek, który nie pozwala na pełne zaangażowanie a także powszechne dotarcie do zainteresowanych.

Jacek Gursz

Przewodniczący SGiPW